

Els cavallers i la donzella, 2

Joan F. Mira

Ara parlem de la subversió d'aquest marc de referents bàsics, una subversió radical que apareix un segle abans del *Quixot*. En un llibre on l'honor del cavaller no estarà tant en la intangibilitat de la dama i en el respecte a la seua donzellesa com en el triomf de la batalla per vèncer-la i conquerir-la. Sense la qual victòria el cavaller seria tingut per vil, per desnhonorat i per poca cosa, segons la "doctrina" de Plaerdemavida. El seu triomf i glòria final serà el poder imperial mateix, màxima ascensió imaginable. I l'amor de la filla de l'emperador... valentment consumat al llit. Ací, al llit com a camp de batalla, en l'erotisme explícit dels herois centrals, és on el *Tirant* se separa dels seus predecessors de novel·la; i dels seus successors durant alguns segles, perquè caldrà esperar molt de temps encara per trobar alguna cosa equivalent en la gran literatura europea. De la mateixa manera que l'honor del cavaller en el combat depèn de l'agilitat i el valor de les seues mans, també, i pels mateixos mitjans, pot aconseguir honor, glòria i fama en la batalla amorosa. Però a Tirant li falta valor, i quan arriba al llit de la princesa "tot lo cor, les mans e los peus li tremolaven". Es retira per tant (alerta: Tirant no és cap Don Juan!) i Plaerdemavida se n'adona i exclama: "Quina cosa és aquesta? En les batalles no teniu temor de tots los hòmens del món, i ací tremolau per la vista d'una sola donzella." Davant dels raonaments ulteriors de Plaerdemavida, Tirant reconeix per fi que la seua vergonya, la seua tímidesa (qualitat que tan sovint mostrarà expressament Don Quijote), no és una virtut sinó un defecte: "Per mia fe, donzella, vós m'haveu dada més notícia de mos defalts que no ho ha fet jamés negun confessor, per gran mestre en teologia que fos." La ironia és ben visible, i la subversió ben profunda. I dit això, Tirant venç la pròpia vergonya, es fica dins el llit, i se'n segueix una escena llarga i deliciosa que acaba quan la princesa es desperta, fa un crit abans de veure qui té al costat, acudeix gent, i el cavaller ha de saltar per la finestra. El segon combat tindrà lloc ja sense enganys i sense tremolors del cavaller. La princesa, que està disposada a tot excepte al que en podríem dir combat a tota ultrança, i que declara que "en aquest dia de hui jo haja a ésser sotmesa a ta senyoria de ma voluntat", intenta aturar els embats del cavaller amb la següent consideració "Vet ací aquestes balances de perfecció: en aquesta part dreta està amor, honor e castedat; e en l'altra està vergonya, infàmia e dolor". La donzella expressa, ací i en súplices posteriors, allò que podem considerar la posició ortodoxa: la pèrdua de la virginitat significa infàmia, vergonya i deshonor. En la batalla amorosa que segueix, Tirant cedeix finalment a les súplices de la princesa i ajorna l'assalt final. De tota manera, passen la nit enllitats, "jogant e solaçant", i al matí Carnesina, que tant

ha suplicat per defensar la virginitat, afirma tanmateix que "no volguera que lo jorn fos vengut tan prest, e al plaer meu fóra que aquest delit un any duràs o jamés s'acabàs". L'ordre de valors de la princesa s'acosta cada vegada més al de Plaerdemavida, és a dir a la subversió total de l'ordre.

La "batalla final" tindrà lloc després del retorn de Tirant de les seues aventures i conquestes africanes. La princesa, aquesta vegada, acudeix també a l'analogia guerrera com a arma de defensa: "No vullau usar vostra bel·licosa força", suplica, "que les forces d'una delicada donzella no són per a resistir a tal cavaller [...]. Deixau porfídia, senyor, no siau cruel, no penseu açò ésser camp ni lliça d'infels [...]." Ja no recorre a les ortodoxes raons de l'honor i la vergonya, la infàmia o la virginitat: ara adopta el llenguatge d'un combat... en el qual sap que ha de ser vençuda. Però les armes i els pres de la princesa ja no seran defensa suficient, i "en poca hora Tirant hagué vençuda la batalla delitosa, e la princesa reté les armes [...]". Al contrari que en el *Quixot*, la guanyadora no és certament l'ortodòxia moral sinó l'heterodòxia, no el codi ideal sinó el codi carnal, no l'honor enemic del plaer sinó el plaer convertit en honor. I això resulta ben modern i ben original. Vejam si algun erudit ho investiga una mica: val la pena.

"La 'batalla final' tindrà lloc després del retorn de Tirant de les seues aventures i conquestes africanes. La princesa, aquesta vegada, acudeix també a l'analogia guerrera com a arma de defensa: 'No vullau usar vostra bel·licosa força', suplica, 'que les forces d'una delicada donzella no són per a resistir a tal cavaller... Deixau porfídia, senyor, no siau cruel, no penseu açò ésser camp ni lliça d'infels...'"